

استغفار و فواید آن

پندهای مسجدی

تدوین و نشر:

بنیاد مجازی آبادگران مساجد

www.aabadgaran.ir

«استغفار» در اصطلاح، به معنای درخواست زبانی یا عملی برای آمرزش و پوشش گناهان از پیشگاه خداوند است و هدف از آن، درخواست مصونیت از آثار بد گناه و عذاب الهی می‌باشد. استغفار یا قولی است (مانند گفتن استغفر الله) و یا فعلی (مانند انجام دادن عملی که موجب آمرزش انسان می‌گردد). «توبه» نیز عبارت از پشیمانی و بازگشت از گناه همراه با تصمیم بر ترک آن است. توبه نوعی پشیمانی از گناه است؛ در واقع هر توبه‌ای پشیمانی است، ولی هر پشیمانی‌ای توبه نیست. تفاوت «استغفار» با «توبه» این است که «استغفار»، آمرزش خواهی از گناهان برای پیراستن روح از آلودگی‌ها و معصیت‌ها است؛ و «توبه» اقدام برای آراستن روح به صفات پسندیده و اجرای فرمان‌های الهی است. یعنی استغفار، طلب آمرزش؛ و توبه بازگشت به سوی خدا در مقام عمل است.

استغفار، به زمان و مکان خاصی محدود نمی‌شود؛ اما بر اساس تحلیل آیات قرآنی می‌توان دریافت که شب‌ها، بستر مناسبی برای استغفار هستند؛ چرا که شب، هم زمان نزول فیض الهی است: «أَنَا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» (قدر: ۱)؛ یعنی: «ما قرآن را در شب قدر نازل کردیم». و هم زمان عروج عبد: «سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا» (اسرا: ۱)؛ یعنی: «پاک و منزّه است آن (خدایی) که بنده‌اش را شبانگاهی عروج داد». قرآن کریم بر استغفار سحرگاهی نیز تاکید ویژه‌ای فرموده و در وصف بندگان آمرزش طلب خود می‌فرماید: «الْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ» (آل عمران: ۹۲)؛ یعنی: «آنان که در سحرگاهان آمرزش می‌طلبند»؛ و همچنین فرموده: «بِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ» (ذاریات: ۱۸)؛ یعنی: «در سحرگاهان استغفار می‌کردند».

چگونگی بخشش گناهان، از جمله افعال الهی به شمار می‌رود. گاهی اوقات خداوند گناهان را می‌بخشد اما این گناهان همچنان در پرونده‌ی اعمال ما ضبط شده باقی می‌ماند. به این نوع بخشش، «غفران» گفته می‌شود. گاهی اوقات خداوند گناهان را طوری می‌بخشد که از پرونده‌ی اعمال ما در آخرت نیز پاک می‌کند که به این نوع بخشش، «عفو» گفته می‌شود. گاهی اوقات خداوند گناهان را نه تنها می‌بخشد بلکه آن‌ها را به نیکی‌های ما می‌افزاید که این نوع بخشش، در اثر توبه، تجدید ایمان و انجام اعمال صالح صورت می‌پذیرد؛ همچنان که در قرآن کریم آمده: «مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ» (فرقان: ۷۰)؛ یعنی: «آنان که توبه کنند و ایمان آورند و کار شایسته انجام دهند، خداوند بدی‌هایشان را به خوبی‌ها تبدیل می‌کند».

از جمله فواید و برکات استغفار و توبه، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱) بهره‌مندی از رزق و متاع نیکو (که می‌تواند شامل رفاه، رضایت، عزت، شرافت و خانواده و... باشد): «وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ

ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى» (هود: ۳)؛ یعنی: «و از پروردگارتان آمرزش بخواهید و به درگاهش توبه

کنید، تا شما را از رزق و متاعی نیکو برخوردار نماید».

(۲) بهره‌مندی از برکات آسمانی و رونق‌بخشی به زندگی و افزایش نیرومندی در عرصه‌های مختلف: «اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ» (هود: ۵۲)؛ یعنی: «از پروردگارتان آمرزش بخواهید، سپس به درگاه او توبه کنید [تا] از آسمان بر شما بارش فراوان فرستد و نیرویی بر نیروی شما بیفزاید».

(۳) بهره‌مندی از بخشش الهی، برکات آسمانی و رونق‌بخشی به زندگی، تقویت اموال و اولاد و اعطای انواع لذت‌ها و آرامش‌های ناشی از باغ و بوستان: «اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا * وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا» (نوح: ۱۰-۱۳)؛ یعنی: «از پروردگارتان آمرزش بخواهید که او همواره بسیار آمرزنده است * تا از آسمان بر شما بارش فراوان فرستد * و شما را با اموال و فرزندان یاری کند، و برایتان باغ‌ها و نهرها قرار دهد».

(۴) گره‌گشایی از زندگی، رهایی از سختی‌ها و اعطای رزق و روزی: «مَنْ أَكْثَرَ مِنَ الْاسْتِغْفَارِ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ فَرَجًا، وَمِنْ كُلِّ ضِيقٍ مَخْرَجًا، وَرِزْقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ» (رواه ابوداود)؛ یعنی: «کسی که فراوان استغفار کند، خداوند همه‌ی گره‌های زندگی‌اش را می‌گشاید و او را از همه‌ی تنگناها می‌رهاند و روزی‌اش را از جایی که گمان نمی‌برد، می‌رساند».